

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általátok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. márczius 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felolós szerkesztő:
BILKEI FERENC.
Segéd-szerkesztő:
KETSKÉS ELEK.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-ter 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohánytörsédben.

Felhívás a közönséghez.

Kérem, olvassa el az egészet s azután belátása szerint cselekedjék, de minden bizonynyal úgy, hogy egymással meg legyünk elégedve. A katolikus legényegyesületről van szó, melyre a tél folyamán nagyon gyakran fel-felhívtuk a nagyközönség figyelmét; s tettük azért, hogy ezen életrelvő egyesület iránt az érdeklődést folyton ébren tartsuk és a nagyközönség pártfogását magunknak biztosítsuk.

Mi a célja az egyesületnek, hogy igényt tart az egész nagyközönség pártfogására kivétel nélkül? „Az egyesület célja: az iparos-szolgák vallás-erkölcsös életének ápolása, műveltségének fokozása, hazafias szellemének erősítése, anyagi javának előmozdítása, hogy így derék és tisztességes önálló mesterekké válhassanak.” (Alapsz. 3 §.) Jelszavai: „Vallás és erény, munkásság és szorgalom, egység és szeretet, vidámság és jókedv.”

A vallás-erkölcsös élet ápolása abban áll, hogy az egyesület vezetősége éber figyelemmel őrökölje az ifjuság keresztény kötelességeinek teljesítésére. Feltétlenül megköveteli tagjaitól a husvéti gyónás elvégzését, a vasárnapi szent mise hallgatást, melyeken nagyobb ünnepek alkalmával testületileg vesz részt, adandó alkalmakkal vallásos előadásokat, ünnepségeket, szindarabokat rendez, hogy az ifjuság szívbe, mintegy észrevétlenül csepegtesse be a vallási és erkölcsi igazságot és azokat velük megszerettesse.

Ne mondja senki, hogy ezekre manapság nincs szükség. Sohasem volt nagyobb szükség, mint épen napjainkban.

Nincs a jó Istennek elhagyottabb teremtese, mint az a szegény mesterlegény. 17, 18, sőt néha

már 15 éves korában felszabadul, önállónak, szabadnak, urnak képzel magat, ki semmiféle korlátokat nem ismer. Mestere családijához semmiféle kötelet nem fűz, nagyon gyakran szállását s ellátását is idegen helyen kell keresnie. Egy heti keszerves munka után pihenést, üdülést keres, társaság után vágyódik, s mindezeket egyedül a kocsma tüstös levegőjében véli feltalálni, hol várják a cimborák és a bor: estének nagy részét a konyha tündréivel, vagy a nás kétés híri személyek társaságában tölti el, kikkel elpazarolja heti keresetét, egészségét, erkölcsét. 20-21 éves ifjaink már keresztül gázolnak az erkölcsötlenesség minden főtérin. Takarékságról, jövőjének meg-alapításáról szó sem lehet: bármennyit keresne is az ifju, mindig kevés lenne nagy uri passzióinak kielégítésére. Csakhamar tudatára ébred, hogy ő a társadalom páriája, hogy mestere az ő munkáját igazságtalanul kihasználja, kiszíjolyozza, kiszorolja. Lelkellen izgatott ezen elégedetlenséget úgyesen tudják saját céljaikra kihasználni. Nagy hangu ígéreteseikkel, lázító handabandázásaikkal éket vernek nemcsak a mesterek és segédek közé, hanem a munkásnépet fellájtják minden társadalmi rend és osztály ellen és az izzó gyűlölet csiráit vetik a munkásnép szívébe, hogy gyűlöljön mindenkit, ki nem tartozik az ő fogalmak szerint meghatározott munkások közé.

Ezért hangoztatom, hogy a munkás népek a vallástalan, hazafiatlan, nemzetközi és világfelforgató socialdemocracia karmából való megmentésében minden társadalmi osztálynak vállalvete kell részt venni.

A megmentés eme nagy munkájából nem szabad kivonnia magát sem papnak, sem a világinak, sem a földbirtokosnak, sem a töképezésnek, sem a hivatalnoknak, sem a kereskedőnek,

sem az iparosnak. Hozzon áldozatot n indenkí, az egyik eszével, hogy részt vegyen a munkás nép nevelésében; a másik pénzével, hogy lehetővé tegye azoknak működését, kik kétségtelenül a nagyobb terhet vállaltak magukra. Kinek többet adott az Isten, adjon ő is többet, ki szerényebb viszonyok közt él, juttasson a kevésből is.

Most még csak szóval döngetik és nyelvöltögetéssel tisztelik meg a csuhást és a burzsoát, de talán néhány év múlva már farkos botokkal, kapával, kaszával és fegyverrel kezökben törnek össze minden korlátot, és semmisítenek meg minden társadalmi rendet. Ha tehát valakik a munkás nép iránt való szeretet rem lelkesítése is, az önfentartási ösztönnek kell kényszerítenie, hogy ne zárkózzék el ridegen ama törekvések elől, mely feladatától tüzte ki a szocialis hajók orvoslását.

Es önértzeltem, a multra való hivatkozással állithatom, hogy a nagy célt szolgálják: egyrészt a katolikus legényegyesületek, másrészt a keresztény munkás-egyesületek.

Városunkban e két egyesület egy fedél alatt talált menhelyet, s részben közös működésben szolgálták a közös nagy célt.

Megyeispökönknek a munkás nép iránt táplált nagy szeretete; a helybeli székeskáptalannak áldozatkészsége oly kényelmes és mondhatnám, fényes otthonalkotott, hogy dicsejtésére valónk és büszkeségét képezne bármilyen nagy egyesületnek. November 20-iki megnyitó ünnepélyünk, a Szeplőtelen fogantatás 50 éves jubileuma alkalmával tartott „Immaculata” ünnepélyünk, karácsony alkalmával Erdőssy Károlynak előadott nagy szocialis darabja oly előkelő és nagyszámu közönséget vonzott díszteremünkbe, hogy bizalommal tekinthetünk a jövőbe. A tél folyamán „Nép-

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCAJA.

Kritikai észrevételek egy felolvasáshoz.

Irtá: Dr. Reichardt Tamás.

(Folytatás.)

III.

Az „ős társadalom.”

Sch. ur, hogy a nőmozgalom „kényszerűségét” bebizonyítsa, rövid történelmi áttekintést ad a női nem helyzetéről a különféle népeknél egész a XIX. századig. Kezdi az őstársadalommal.

Ebben — ugymond Sch. ur — „nem a nő követte a férfit, hanem a férfi a nőt, akilhez valami *derengő érzés* (?) fűzte hozzá. Az *őstársadalom nem apaí, de anyai hatalmat ismert.* (Tehát általános papucs-kormány uralkodott!) „A két nem közt derengő érzés *lassanként* lett állandó vonzalomná, nem nyert ugyan még erkölcsi tartalmat, hanem *merőben gazdasági önző* okok szoktatták össze a szülőket.” „Az anyától, ki *őserjében* (?) tudott gondoskodni maga és gyermekeiről, átvette a gondot a férfi, a férfié

lett az eltartás, a nő a szerettek megtartásának gondja. *Ezzel azonban meg volt pecceltve a nő sorsa. Eltartható lett az őstársadalom durva erkölcsös társadalmává.*”

Tehát a nő „gazdasági okokból” veszítette el önállóságát, gazdasági és nem erkölcsi okok hozták létre az egynejséget és „érdekes — ugymond Sch. — hogy ugyanazon gazdasági okok adják vissza emberi szabadságát.”

Egészen így írta le a szocialdemokrata *Bebel* is (*Die Frau* című munkájában), hogy miként lett a nő a férfi rabszolgája (?) és miként fogja megint visszanyerni ősi szabadságát. Sch. ur magáéva tette *Bebel* toltetését és gondolat menetét, *de nem követi őt* — legalább nem ad neki kifejezést — a *konkluzió*ig, s ez nem más, mint a *szabad szerelm*, mely a kommunizmus társadalomban fog bekövetkezni. Mert kérem, ha az „őstársadalom” nemí promiszkuítása az ősi ideál, mely a nőnek teljes függetlenséget biztosított s ha a házasság pecceltette meg a nő sorsát, akkor térjünk az ősi állapothoz vissza, ez a legradikálisabb megoldása a nőkerdesnek. *Bebel* sürgeti is, de Sch. ur erről nem beszél, tehát fél uton állapodik meg.

De mit szóljunk az őstársadalomhoz?

Hogy milyenek valamely kornak családi, társadalmi stb. viszonyai, ez mint *történelmi tény* a történelmi kutatás körébe tartozik. De a *történelem tapasztalati tudomány* s mint ilyen csak adatokra támaszkodva állithat, vagy tagadhat valamit, ismerjük a rómaiak, görögök és más kulturnépek családi viszonyait irrott emlékeikből: egyet-mást tudunk műveletlen népek történetéből is, de csak a műveltek fölvilágosítást arra nézve, hogy milyen volt az őscsalád, s milyen volt a nő viszonya a férfilhoz?

Hát az őstársadalomról mit tudunk? Van-e irrott, vagy téglába épített és köbe vésett emlékeink? Nincsenek. Mindaz, mire támaszkodhatunk, az a palaeontologia (őslénytán) néhány ásatag maradványa; egy pár ős-sír, benne csontmaradványok, ékszerék, hazi eszközök. De vajjon adnak-e ezek nekünk fölvilágosítást arra nézve, hogy milyen volt az őscsalád, s milyen volt a nő viszonya a férfilhoz?

Hát hiszen merész képzelő tehetséggel sokat lehet ezekről leolvasni és ha valakinek kedve van a képzelődéshez, ám tegye; de az ellen már újra tiltakozunk az igazi tudomány nevében, hogy képzelet szüleményét mint kész tudományt árulja. Tudom, hogy Sch. ur nem a saját képze-

Papp Károly
székesfehérvári
Városház-ter, 5. szám alatt.
(Bejárát a Megyeház-utcáról.)
székesfehérvári
székesfehérvári
székesfehérvári

Mindennemű úri-, női-, gyermek- és egyenruhák,
menyasszonyi kelengyék, függönyök, végaruk,
valamint ágynemű-toll tisztítást elvállalom. —
Gyász esetekben a legrövidebb idő alatti kiszolgálást ígérek. 2058 156—147

Mai lapunk 4 oldal.

akadémia" címen minden vasárnap tudományos és népies előadások, szavaliatok, monológokkal igyekeztünk szórakoztatni és művelni nemcsak a két egyesület tagjait, hanem az érdeklődő nagyközönséget is, kik nem egyszer zsufozásig töltötték meg nagytermünket.

Ünnepélyeinken minden egyes alkalommal megjelent szeretett főpásztorunk is, hogy egyrészt érdeklődését és szeretetét bebizonyítsa az egyesület és a munkás nép iránt, másrészt jelenlétével s buzditó szavaival lelkesítsen a további munkára, Isten és hazaszeregetre, kitartó szorgalomra, embertársaink és önmagunk megbecsülésére.

Főpásztori gondjai között sem feledkezett meg soha rólunk, sőt nagyon sokszor meggyőződünk, hogy legkedvesebb eszméje a legényegyesületet virágzóvá, nagygyá és hatalmasá tenni. Sohasem mulasztotta el elismerését, sőt mondhatni háláját kifejezni azok iránt, kik a legényegyesületi ügyet csak egy lépéssel is előbbre vitték.

Es Jacára e vigasztaló körülményeknek, mégis bizonyos aggodással nézünk a jövő elé. Működésünket, a siker biztos diadalát óriási nehézségek bénítják meg; első sorban a pénz hiánya, másodsorban a tagoknak még aránylag mindig csekély száma.

Közel félszázadon keresztül szerényen egy kis szobácskában huzta meg magát az egyesület, nem tudott megizmosodni, megerősödni, mert a ki egyszer betévedt, másodsorban nem kíváncszott oda. Mult évben a nagys. és főtiszt. káptalanunk 14 ezer korona adománya lehetővé tette, hogy saját otthonot szerezzon az egyesület. De mi is úgy jártunk, mint legtöbb ember, ki kömivessel és áccsal komázik, a 14 ezer korona mellé csináltunk még 18 ezer korona adósságot.

Egyben biztos vagyok, hogy a legénycink, (szegényeknek csak konyerük legyen) ezt kifizetni soha sem bírják, ha mindjárt évszázadokon keresztül tőkésítjük is adósságunk kamatait. Azt gondoltam tehát én is, mit már nagyon sokan gondoltak, hogy a könyörtelen szívű emberekhez fordulok, levezem sikkamat és alázattal kérem: „Adjatok, adjatok, amit az Isten adott.”

Alapító tagokra lenne szükség (eddig 12 van, abból is 6-an meghaltak), kik csekély adományokkal (80 kor. egyszersmindenkorra) könnyen nének nagy terhünkön. Csináltam egy kis kalkulust is: a fehérvári papságból remények 10 alapító tagot, a megyei papságból 20 tagot és a megyei nagyvilági tőkepénzesek közül vagy 70 tagot; s adósságunk mindjárt felére redukálódna és ezzel valahogy majd csak elbánunk és fedez-

zük a végrendeleti hagyatékából. Ezt az összeget részletekben is be lehet hozzáni küldeni.

Kinek anyagi körülményei nem engednek meg ily áldozatot, sorakozzanak legalább a pártoló tagok közé (ezenkint 2 korona) s ezt a csekélyke összeget, még a legszerényebb anyagi viszonyok között is meg tudjuk magunktól vonni. Ne legyen városunkban senki, ki tisztán szükkebléséből, nemtörődomségből a szocialis bajok orvoslására még ily csekélyke áldozattal is viszsziarad.

A másik nehézség, mely sikeres működésünk elé akadályokat gördít — amit már említém — a tagok csekély száma.

Ily nagy katolikus városban 80—90 rendes tag igazán oly csekélyke szám, mely senkit sem elegendő ki. Itt elsősorban iparosmestereink jóakarataira kell számítanom. Hassanak oda, hogy segédek tagjai legyenek a katolikus legényegyesületnek, hisz ha valakinek, hát nekik áll érdeklükben, hogy értelmes, szorgalmas és becsületes segédek legyenek, kik egykor hivatva lesznek a hazai ipart képviselni. Tegye meg részéről mindenki, amit tehet, gyűjtsünk alapító, pártoló és rendes tagokat, a jó Isten bőven kárpótol minden lépésünkért. En bízom vagyok abban, hogy ez az első lépés, mely alkalmas lesz a szocialis bajok orvoslására. Alkalomatlan majd meg viszsziarad a tárgyra.

Lakatos Frigyes

a legényegyesület II-od elnöke.

UJDONSÁGOK.

— **Személyi hir.** Vajda Ödön, zirci apát, a Lipóttrend lovagja tegnap a helybeli rendház megvizsgálása céljából városunkba érkezett. A apátur két-három napig marad városunkban.

Klinger István siklósi apát, egyetemi tanár, Glattfelder Gyula h. egyetemi tanár közp. papp tanuló. felügyelő és Tillmann Lajos min. tauácsos ma megyéspüspökünk látogatására városunkba érkeztek

— **Az Örökimádás templom** javára rendezendő hangversenyre, mint értesülünk, *Erzsébet Amália* kir. hercegnő, Lichtenstein Alajos hercegné is kilitásba helyezte megjelenését. A hangverseny csütörtökön d. u. 5 órákor lesz a Szent

István tereben s a kir. hercegnő megérkezése után rögtön megkezdődik, amiért is a rendezőség ez uton is kéri a közönséget, hogy lehetőleg pontosan megjelenni sziveskedjék.

A katolikus kör nagy vegyes karában ez alkalommal a következő urhölgyek fognak részt venni:

Czájlik Mária, Gerő Gizella, Hauptmann Anna, Kálmán Lenke, Kálmán Margit, Ketskés Elekne, Kováts Ilona, Kováts Stefnke, Kubik Lujza, Kutsora Janka, Lambrecht Mariska, László Elvira, Mátrai E.Éné, Párkányi Aranka, Rainiss Irén, Rostagni Fögel Carola, Roszberger Juliska, Sárkány Mariska, Sebestyen Ilona, Sebestyen Magda, Skalka Irma, Szepessy Gézané, Tóth Gézané, Witzinger Györgynike.

— **Kuthy József dr. ünneplése.** Mint lapunk legutóbbi számában lejeztük, Kuthy József c. főigazgató, a főreáliskola igazgatója f. hó 8-án töltötte be igazgatói működésének 30. évét. E nap délelőtlen a főreáliskola tanári kara összegyűjtötte az ifjuságot az intézet tornacsarnokában, ahol egyik VIII. o. tanuló fejezte ki meg szavakkal tanulóitársai nevében azon érzelmeiket, melyek ifjú sziveiket ezen neveztes évforduló alkalmával eltöltik. Az ünnepelt főreáliskola igazgató meghatva választott és szeretetteljes szavakkal buzdította az ifjuságot munkásságra és hazaszeregetre. Ugyamazon nap estjén a tanári kar vacsorát rendezett a jubiliáns tisztelőre a Laczkovics-féle vendéglőben. Az első felköszöntőt *Farkas Antal* tanár mondotta az ünnepelt főigazgatóra, aki válaszában szívének egész szeretetével ölelte magához munkatársait, élte a főreáliskola tanári karát. A vacsora folyamán még számos felköszöntő hangzott el.

— **Köszönetnyilvánítás.** Dr. Saára Gyula és neje az elhunyt Hauaise Ede alezredes koporsójára szánt koszorú megváltásaként az aggiparosokat segélyező egyesületnek 20 koronát küldtek, mely kegyes adományukért ez uton mond köszönetet az egyesület elnöksége.

— **Halálozás.** *Knuthoffer Györgyné* szül. Gertenits Kozalia, hosszszas szenvedés után ma d. u. 1 órákor elhunyt. Férje és gyermekei, valamint nagyszámu rokonság gyászolja benne a gondos hitvest és jó családanját. Temetése holnap, szerdán d. u. 5 órákor lesz az Ösz-utcai gyászházban.

— **Figyelmeztetés.** A szfehervári Oltáregylet vezetőségének tudomására jutott, hogy két ur nő a városban és különösen a külvárosrészekben egy 30 koronás díszmunkára olyképp gyűjtött aláírásokat, hogy arra az oltáregylet vezetőit, megbízást nyert és a tiszta nyereség a helybeli, oltáregylet céljaira fog adatni. Az érdekeltek tájé.

lete alapján festette meg az őstársadalom képét, hisz készen talalta azt már az angol *Hobbes*-nél; tőle kölcsönözte a francia *Roussau*, aki az ő hírhezt „Contrat social”-jában a jogbölcséletben szalonképesse tette ezt e fölfogás; ezek nyomon hirdették Spencerrel együtt mások is. De ha még annyian volnának is tekintélyük együttvéve is csak annyit ér, a mennyit érveik érnek, a melyekre támaszkodnak. Aki csak tekintéllyel akarna eldönteni egy tisztán történelmi kérdést, az nem állana az empirikus kor magaslatán.

De hát mire támaszkodnak e tekintélyek? *Engels Frigyes* a szocialista diosurok egyike és rettentetlen híve a főntti fölfogásnak egyik művében (Der Ursprung der Familie, des Privat Eigenthums und des Staates. 5. kiadás. 1892. a 2-ik lapon) így ír a történelem-előtti művelődésről, mely szerintük t. i. a vadság állapota volt: „És akárhány évezredig tartott is ez, még sem tudjuk határozott, közvetlen érvekkel bizonyítani; de ha egyszer már elismerjük (!) az embernek az állatvilágból való származását, akkor elkerülhetetlenül föl kell lenniük ezt az állapotot.”

Tehát az őstársadalomról szóló elmélet — ezen őszinte beismerés szerint — csak föltevés, a melyik egy másik föltevésen t. i. a majom-el-

méleten alapul. Vagyis a világ elefanton, az elefant pedig egy óriás teknősbéka áll. Hát a teknősbéka?

Azzal már nem törődik a felületes hindu, a modern tudományunk (különösen a filozófiának) ez az ősi prototyposus.

A majom-elmélet is csak a levegőben lógó, be nem bizonyított föltevés. Már fönttebb idéztem *Virchow* nak erre vonatkozó nézetét, aki határozottan kimondja, hogy „nem taníthatjuk s a tudomány vitamányaként nem hírdelhetjük, hogy az ember a majonfööl vagy más állattól származik.” (Freiheit der Wissenschaft. 31. l.)

Ez a tudományunk mai álláspontja, s ezzel megdől az a nagy apparatussal fölépített társadalombölcséleti rendszer, mely az állatból származott embert veszi föl alapul; megdől mindaz a mit az őstársadalomról regéinek.

Sch. ur az embernek kinyilatkoztatáson alapuló történetét mythosznak mondja azért beszél „Éva anyánk mythoszaról.” Hogy egy a keresztény világnézetlel meghasonított s annak tudományos alapjait nem ismerő ember szemében az egész Genesis mythosz, azon nem csodálkozom. Nem tartom azonban szükségesnek cáfolgatni, mert Sch. ur nem bizonyít, csak állít.

A föntiek után azonban annyit bizonyos, hogy a mit Sch. ur a nőnek az őstársadalomban való helyzetéről mond, az nem egyéb mint „tudományos” mythosz, magyarán *mouidva dajkamese*.

Se a történelem, se a palaeontologia nem tud az ugynevezett gynokratia- vagy nő uralomról. Ezt a mesét a szélsőséges nő-emancipáció hívei találták ki, hogy törekveiknek természetbölcséleti alapot adjanak.

Tételük bizonyítására fölhozzák az ugynevezett „összehasonlító történelmi módszer”. És ez abban áll, hogy „kutatnak azon népek nemi és egyébb erkölcsi állapotai után, mely népeket legáltalansóbbabbnak és legelhanyagoltabbnak vélnék, hogy így következtetést vonhassanak az „ösemberek” fölfogására és viszonyaira nézve. Így akadnak törzsekre, melyeknél a legdurvább erkölcsi kicsapongások napirenden vannak s a házassági viszonyok fölötte lazák. Ebből rögtön arra következtetnek, hogy eredetileg a nemi érintkezés mindenütt ilyen lehetett s hogy ezen állapotot szükségképpen a teljesen féktelen promisszkuitásnak kellett megelőznie.”

De jól mondja *Cathrein* (Erkölcis bölcsélet II. 374. l.), hogy ez az egész összehasonlító

Szianyinka Ferenc
 férfiszabó
 Székesfehérvárott, Szent-Imre-utca 1. szám.
 Ajánlom dúsan felszerelt raktáromat a legfinomabb tavaszi angol és hazai szövetekből. Vállalkozom mindennemű úri-, egyen- és papi-ruhák legújanyosabb ár melletti, korrekt és gyors elkészítésére. — Vidékre próba nélkül.

koztatására tudomásul adja az Oltáregyesület elnöksége azt, hogy ily célú megbízást senkinek nem adott.

— **Műkedvelői színelőadás.** Örömmel láttuk vasárnap este a déli vasúti dalárdát újból a művészetnek áldozni. Ez a derek testület — sokszor hangoztattuk már e helyen — minden komolyan gondolkodó ember tiszteletére és becsülésére érdemes. A napi munkában kifáradt tagjai nem futnak léha szórakozások, tetet-leket öltö-
zetek után, nem vonulnak meg külvárosi kocsmák füstös oduiba, hol a szegénység és ennek nyomán a szocialdemokracia mérges palántái teremnek, de egy nemeslelkű emberbarát utmutatása nyomán a szép és nemes szolgálatába szegődnek, hogy lelküket nevesítsék, önmaguknak tiszta örömeiket, a velük rokonszenvezőknek élvezetet szerezzenek. — A városi színház szülfőlásig megtelt azon alkalmából, hogy a derek dalárda *Gécci Istvánnak*: „*A régi szerető*” c. népszínművét előadta. Nem mondhatnánk, hogy az intelligencia valami különös érdeklődést mutatott a becsület magyar munkások iránt, jóllehet megtehető. Sajnosan tapasztaltuk, hogy még a vasúti tisztikar sem tartotta hivatásának, hogy jelenlétével jutalmazza becsület munkásairak tiszteltemlő fáradságát. A műkedvelő előadásoknak az a jókedélyű publikumát láttuk vasárnap a színházban, mely „mulatni” megy a színházba, mely hangosan kacag a legmeghatóbb jeleneteknél, mert tudja, hogy „az egész ugyanis csak komédia”.

Maga a darab nem sokat ér, egyike a gyenge vértű népszínműirő legyengyebb alkotásainak. Tartalma jóformán semmi, végkifejletése nincs a jellemekben s az előzményekben kellőleg megalapozva. Megjatszása sem könnyű, mert hiával van az úgynevezett „hatásos” jeleneteknek. Annál dicséretreméltóbb, hogy a műkedvelő gárda még ezzel a darabbal is határozott sikert aratott. A babért persze megint *Báder Jutisha és Bartusok Antal* vitték el, kik a darab közép-pontjában állva a közönség műkedvelők sikerét messze fölülhaladó játékaikkal tüntek ki. Velük szemben bátran alkalmazzuk a komoly kritika mértékét s azért konstatáljuk, hogy Bartusok a második és harmadik felvonásban sokkal jobban eltalálta a kellő tónust, mint az elsőben. Itt kissé — hogy is mondjuk — nagyon is „birkafasztor” volt. Különben mindenkor szívesen látjuk a színpadon. *Hedrik József* nagyon jó volt, ugyszintén *Nagy Antal, Gánsler Lenke* és a kis *Báder Mariska* is kisebb szerepekben. *Szemler József* bírójának és *Bartusok Pál* részegemberének sokat nevetett

a publikum. Ez utóbbinak harmadik felvonásbeli távozásakor mondott köszöntése azonban, ha benne van is a szövegben, a jólétsz szempontjából bátran elmaradhatott volna. Az a köszöntés nem részeg ember szájába való.

Az epizód szerepek is jó kezek b voltak. Általában az egész előadás sikerült volt mi első sorban a buzgó rendező: *Bikeji István* érdeme s a jövőre nézve csak egyet óhajunk megjegyzeni. Kár a női szereplőknek az énekszámokat erőltetni. A színpadi zenekarkiszerrel való éneklés oly nehéz dolog, mely a dilettáns erőket messze felülmulja. A nőszereplők igen jól teszik, ha e tekintetben lenyírják ambíciójuk szárnyait s nem iparkodnak odarepülni, ahonnan szarnyszegetten kénytelenek lesni. Főleg a hosszabb lélekzött moll melódiaóktól óvakodjanak. Ezt szereplésük sikere érdekében mondottuk. — Felvonások közben a dalárda *Huber Károly* két dalát adta elő *Jámbor Zsigmond* karmester vezetésével. Ezek pompásan sikerültek. Az elsőnek ugyan nagyobbak a nehézségei mint a hatása, de azért nem volt kár betanulni; hisszük, hogy a reáfordított fáradság nagyban növelte a dalárda tagjainak előadó-készségét. A dalárda hanganyaga, fegyelmzettisége kifogástalan s bizton reméljük, hogy tehetséges vezetőjének odaadó fáradozása mellett még sok szép sikert fog aratni.

— **Eljegyzés.** Holly Béla szombathelyi p. ú. tisztviselő eljegyezte Csenkey Mariskát Pozsonyból.

— **Kevesebb munkaidő a Felmayer-gyárban.** E címen irt cikkünkben foglaltakat megbizható kézből kaptuk, most azonban ki kell jelentenünk, hogy cikkünkbe — a téves információ alapján — a valóságnak meg-nem felelő adatok is kerültek. Igaz, hogy pár héttel ezelőtt 14 munkást a gyártelep igazgatósága elbocsátotti, sőt az is tény, hogy a munkaidőt 5 napra szállították le a gyárban, azonban — s ezt örömmel vetjük tudomásul — ez üzemsökkenést alig jelent. A Felmayer-gyár ugyanis az ősz folyamán 50—60 új munkást szokott felvenni minden évben. Az őszi és téli szorgosabb munkaidőben t. i. ennyivel többnek tud munkát adni. Ezt az 50—60 munkást azonban tavasszal, amikor a munka kevesbedik, el kell bocsátania. Az idén is így kellett volna ennek történnie. Ámde Gerő Jakab, a gyár vezetője nagyon sajnálta az őszel felfogadottakat elküldeni, s épen ezért úgy segített a bajon, hogy a munkaidőt szállította le. Most tehát csaknem 50 munkással több dolgozik a gyárban, mint más évek ugyanezen időszakában, azzal a különbséggel, hogy most csak 5 a munkanapok száma. Az évenként 65—66 ezerre tehető munkanapok

száma a folyó évben sem lesz kevesebb, s így üzemsökkenésről szó sem lehet. Őszinte örömmel regisztráljuk ezt a tényt, annál is inkább, mert az önálló vámerület küszöbön jól esik hallanunk, hogy még az elmult esztendő sem ártott a gyárnak, illetőleg a gyár üzemenek, holott az általános elszerényedés, s ebből kifolyólag a vásárlási kedv csökkenése nemcsak a kereskedők, de a gyárosok közt is sok panaszra ad okot. Gerő Jakab gyárigazgató szerkesztőségünkben adott információja alkalmával egyuttal azt is kijelentette, hogy — amíg a régi időben csak kb. 120 munkás dolgozott a gyárban — ma 250—260 az alkalmazottak száma. Ezen, illetékes helyről veit értesülés alapján szívesen igazítjuk helyre multkori cikkünket, annál szívesebben, mert egyetlen gyártelepünk üzemsökkenése városunk munkásaira nagy veszteséget jelentene.

— **Meghalt a Sutyi.** Ez a név egy fogalom. A tuskön bokron keresztül, mindenáron való kormánypartú kortes fogalma. Az új liberalis kormányzás óta alig lehetett volna kormány, a melynek Sutyi jó pénzért vokokat ne híferált volna. Most aztán, hogy Tisza Pista elpuskázta a dolgot s a régi rendszer megbukott, ő is beadta a derekát és tegnap d. u. egy hírtelen gutatússal befejezte a mamelükságot. A becsületés neve egyébként Peresztegi Nagy József lett volna és korcsmáros volt a Malom-utcán.

Jellemzésül itt adjuk a következő históriát, a mely a legutóbbi választás előtt egy hónappal történt s pompásan jellemzi Sutyi egyeniségét:

Választás előtt rendesen pénzre volt szüksége Sutyinak. Elvitt egy 300 forintos váltót egy előkelő kormánypartú uri emberhez, a kinek szava súlylyal csik a váltók kifizetésénél. Az a bizonyos uri ember előbb megnézte, aztán visszautasította a váltót. Sutyi olyan lett, mint a fal, aztán vérbe fordultak a szemci, arcán meg-rándultak az izmok és mélységes elkeseredéssel így szólt:

— Tekintes uram! Hát nem lesz nekünk szükségünk egymásra?

— Az idén nem — Sutyi — szólott az uriember szintén borusan. Sutyi sötét arccal és azzal a meggyőződéssel távozott, hogy a régi erkölcsök teljességgel megromlottak és nincs már mód, mely Magyarországot a bukástól megoltalmazza.

— **Rablóvilág Dunántul.** A Sobri — Patkó — Savanyu rablóvezérek korában sem történtek vakmerőbb rablások és gyilkosságok, mint az elmult héten a Dunántul néhány megyéjében. Ma

módszer nélkülöz minden bizonyító erőt. Mert, ha akadna is még manapság olyan nép, mely a nemii érintkezésben semmiféle házassági korlatozást nem ismerne, ez csak akkor birna bizonyító erővel, ha föltétlenül bizonyos volna, hogy az emberiség az állati állapotból emelkedett ki fokozatos fejlődés útján. De épen ez a föltételezés tartatlant.

Ismételten hivatkozom a különben atheista Virchowra, aki a majom-elmelet híveit józan kritikájával tudományos (!) mámorukból kijózanította. *Az elfogulatlan természettudomány ma kénytelen elismerni, hogy a meddig a tudomány reflektorával bel lehet világitani a föld és az emberiség őstörténeibe, kész emberré találnunk, aki semmiben sem különbözik se fiziológiai, se szellemi tekintetben a maiótól.* Szelleme a kultúra haladásával bővült tartalommal, de nem változott lényegében. A palaeontologia kétségtelenül megállapította, hogy a legősibb ember is értelmes lény volt, mert intelligenciájának kétségtelen jeleit hagyta hátra, a miáltal áthidalhatatlan úr volt már akkor is közte és a fiziológiai tekintetben hozzá legközelebb álló majom között.

Pedig a szélsőséges darwinizmus hívei ugyancsak keresték az ember és majom közti

átmeneti típusokat, hogy az Istent, mint föltételes tényezőt a világ mindenségéből kitessekeljék s az ember teremtésének bibliai magyarázatát mythosznak deklarálhassák. Minden koponyában az ősember szimatolták, de alapos kutatások mindig kiderítették, hogy vagy közönséges majommal van dolguk, vagy tökéletes emberi koponyával, amelyre még a legfanatikusabb materia lista és darvinista Hückel is méltán büszke lehetne.

Ha Sch. ur kívánja, a még több elfogulatlan tekintélyt is citálhatók, a kik mindannyian hirdetik a *majomelmélet csodját. Ennek megoldésével pedig megold az embernek eredeti vad állapotáról szóló föltételezés is.* Es ha Sch. ur forrásai nyomán nemcsak mint valószínűtlen véleményt, hanem mint kész tudományt hirdeti ezt a vad állapotot, a melyben az ember csorda módjára él, a a melyben a férfit a nőhöz csak valami „*derecsingő érzés*,” tehát valamivel fejlettebb állati ösztön füzte, melyben nem volt család, jog és kötelesség akkor ezzel csak azt mutatja, hogy *forrásával egyetemben nem áll a mai tudomány magaslátán.*

Ami azokat az elvadult állapotokat illeti, a melyek egyes műveletlen népeknel találhatóak, azt

nem kell szükségképpen eredeti állapotnak tekintenünk, mert lehet erkorcsosodásnak is következménye.

Amint a testi szervezet degenerálódhatik, úgy az erkölcsi fölfogás is. Csak a végtelketig vitt fejlődési elméletnek egy be nem bizonyított föltétele tanítja, hogy a fejlődés szükségképpen mindig egyenes irányban halad a tökéletlenből a tökéletes felé. A történelem ezzel szemben mást bizonyít; t. i. azt, hogy a fejlődésben lehet visszaesés, a legmagasabb kultúrából egészen a barbárságig a mint ezt bizonyítja az egyiptomi, asszír stb. kultúra pusztulása.

Az eredeti nőuralomról szóló mese belső tarthatatlanságban is szenved. Mert ha a darwinizmus szerint a létért való küzdelem mindig az erősebb joga érvényesül hogyan lehetséges, hogy egyedül az embernel kerekedett a győnyebb nem uralomra és hozzá még olyan időben mikor egyedül az ösztön és a nyers erő vezette?

(Folyt. köv.)

Gerenday Gyula

vászon, fehérmű, rőfös és rövid-
árú üzlete
Székesfehérvár, Nádor-utca.

Tetemesen leszállított árak!

Ajánlja hazai gyármányú vászon, asztal-nemű, valódi rumburgi és azileziani kézi szőtt vászon és ágyhuzakokra szolgáló damaszt és kanavász árukat. Schroll Benedek pamut vászon és sifon árukrakára. Legdivatosabb férfi ingek gallérok, kézikök és nyakkendő. Kelényéhez szükséges és megfelelő női fehérmű és kéz ágynemű. Mérték utáni megrendelésre bármely fehérmű gyorsan és pontosan elkészítetik. Csecsemők részére készletben ingecskék, szövetű és kötött ujjas hosszupárna, pólya-kötő, bőlécs és kocsitakarók, gumi-lepedő, szalag, csakor. Szövet ágylés és asztalterítők, csipke és szövet függönyök. Torontáli, Axmizster és tapeszti szelzen és futó szőnyegek. Gyapjú és tevező ágylakarak, levarrott Kaszmir, Klott és selyem paplanok. Divatos ruha szövetek, Cosmanosi mosókölme és cetym-kelmék. Szalag, csipke, fátály, divatos övek, vállfüző, esernyők. Nagy választék keztyű és harinyából. Lászter és moeható kútyakok. 2066 104-93

amikor a csendőrség ugyyszólván ideális közbiztonsági állapotokat tart fenn, szinte hihetetlenül hangzik, hogy pár nap alatt egy rabló-banda négy megyében, csaknem az összes útjába eső községekben a legelvetemültebb módon raboljon — anélkül, hogy valahol is rajtaüténének. Pedig ez történt. A nyomozás adatai szerint Vörösbényben kezdtek működésüket a rablók. I. én virradóra történt a dolog, de ugyanezen éjjel több betörést is keresztülvittek. Másnap virradóra aztán már Nagylángban rabolták ki a ker. fogy. szövetkezetet, ahonnan még a Wertheim-szekerényt is elvitték. A szövetkezet kára 2474 korona. Ugyanezen éjjel ütötték agyon Soponyán azt a szegény tolnamegyei posztócipő-árust, aki észrevette, hogy a korcsmában lovakat akartak lopni. 4-én 5-én közli éjjelen már Veszprémmegyé Soly nevű községében raboltak, ahol a községi pénztárt rabolták ki és 12 pincét dézs máltak meg. De ugyanezen időtájtában Mocsolád somogymegyéi községben is raboltak, sőt Tomajon és Balatonfüreden is megfordultak. Mint értesülünk, az egész dunántúli csendőrség talpon van. A mi csendőreink 6 napon keresztül szakadatlanul a nyomukban voltak; de végezetül mégis nyomot vesztettek. Anyit azonban sikerült megállapítaniok — amit mi már a hír vételekor jelezünk, — hogy az összes rablásokat egy kóborló rablóbanda követte el. Sőt ma már a cigányok személyleírásai is kezeink között vannak. És pedig: 1.) Egy 30 év körüli, magas, sovány testalkatú, kis bajuszu, akinek jobb tenyere fel van törve és kendővel bekötve tartja. 2.) Nyári Dömötör Imre, állítólag rátói születésű, 25 év körüli, magas termetű, nyulánk arcú, feltűnő vörös haja és rövid szakállú, szepiös arcú. 3.) 19 év körüli, sovány, csupasz képtű. 4.) Lakatos József Kádárta községbeli születésű, közép termetű, 35 év körüli, sovány arcú, szép fekete bajuszu, borotvált állu, oldalt szakállal. 5.) 30—35 éves, barna arcú, vastag, fekete bajuszu, fekete szakállú, erős, zömök termetű. 6.) Alacsony, zömök, himlőhelyes kinézésű. Ez a 6 gazember tehát a tettes, akinek leírásához a csendőrségi jelentés még hozzátesszi, hogy: ruházata általában fekete kalap, fekete kabát, szürke pantalló, önk cipő, egynek csizma volt a lábán. Megbízhatónak látszó forrásból még arról értesülünk, hogy szombaton a két névleg ismert (Lakatos és Nyári) cigányt már el is fogták; ezek azonban tagadnak. Hiszük, hogy a többi is kézre kerül, ha csak már át nem szöktek Horvátországba, ahol sokkal bajosabb az üldözésük.

— **Mire jó az ABC.** Egy jóképű sváb atyafi állít be a plebániára, s tiszteletteljesen jelenti, hogy fia született. Kéri a plebános urat, hogy fáradjon el a templomba, ahol a keresztstülök a gyermekkel már várnak reá. A plebános elindul, vele megy a boldog apa is. Utközben megkérdi őt a plebános:

— Hát mi lesz a gyermek neve?
— Gárol, Herr Pfarrer.
— Aztán miért éppen Gárol?
— Hát kérem szépen, így következik, mert ez a hetedik fiam és az ABC így mutatja.
— Hogy-hogy?
— Andál, Bál, Cepi, Dóni, Ete, Fenzel, Gárol.

— **Rövid hírek.**
Megszünt járvány. A Baracska községhez tartozó Nagynémetegyháza pusztán a kanyarójárvány megszűnővén, az alispán az iskolát kinyitatta.

Ülések. A vm. köz. bizottság és fegyelmi választmány ülései f. hó 13-án lesznek.

— **Városunk tűzrendészetének javítása.** Nagyon fontoságu rendeletet bocsátott ki Huszár Ágost, vármegyénk alispánja. Nagyon fontoságunak mondjuk, mert kétségtelen, hogy annak intézkedési a községek tűzbiztonságát hathatósan emelni fogják. Így tehát helyesnek találjuk a rendelet záradékát, amelyben az alispán, amig egyrészt ama reményét fejezi ki, hogy a vármegyei közvagyony megmentése érdekében alakult, számos községben eddig még csak névleges tűzoltóságok tényleges szervezetet nyernek, másrészt a község biráját és jegyzőjét teszi felelőssé a rendelet intézkedéseinek teljesítéséért, sőt mulasztás esetén törvényes fenytéket is kilátásba helyez.

A körrendelet kivonatos ismertetését a következőkben adjuk:

A fejérmegyeyei tűzoltó-szövetség elhatározta, hogy Székesfehérvárott f. é. május hó 1-től május hó 6-ig terjedő hat napon át saját költségén szaktanfolyamot rendez, melynek tartama alatt az abban résztvevőket díjtalan csoportos elszállásolásban részesíti s számukra mérsékelt áru együttes étkezésről gondoskodik. Az alispán utasítja ennél fogva a községek előjáróságait, hogy: lehetőleg az értelmiség köréből választott egy-egy olyan egyént küldjenek ki e tanfolyamra, ki az ott szerzendő ismeretait a nyár folyamata alatt községében érvényesíteni képes és erre kötelezett is legyen, minek megtörténtét annak idején szigorú vizsgálat alá veszi s mire az illetők és a község figyelmét előre is felhívja. Utasítja a községeket ehhez képest arra, hogy a kiküldöttnek be és visszazállításáról gondoskodjanak, részére a tűzoltás céljaira előirányozni rendelt összeg terhére megfelelő napi díjat utalványozzanak ki. A tanfolyamra kiküldendő egyén f. é. május hó 1-én délelőtt 10 órakor jelentkezni tartozik Vida Pál szövetségi titkár, tanfolyam parancsnoknál, a székesfehérvári önk. tűzoltó-társulat: őrtanyáján, hol is az előadások még az nap megkezdődnek s naponta délelőtt és déluán elméleti és gyakorlati előadásokat tartanak. A záró előadást és gyakorlatot 6-án délelőtt fogják megtartani, mely után az alispán jelenlétében kiosztják az igazolványokat s ezzel a tanfolyam befejezést nyer. A ki a szövetség által nyújtandó csoportos elszállásolásra igényt nem tart, annak jogában áll önmagának gondoskodni elhelyezéséről. Bár kivánatos lenne a tűzoltói egyenruhában való megjenés, ez feltétl. nül nem szükséges. A kiküldött saját polgári ruhájában is résztvehet a gyakorlatokon, mert a szöv. elnökség az egyöntetűség végett minden résztvevő számára a vármegye színével bíró karszalagot készített. A tanfolyami hallgatók a tanfolyam tartama alatt a tanfolyam parancsnokság fegyelmi hatalma alatt állanak s ezek rendeleteinek szolgálati szempontból engedelmeskedni tartoznak. A tanfolyam befejeztével minden résztvevő — ha az előadásokat és gyakorlatokat s zorgalmasan látogatja s azokban tényleg részt vesz — hivatalos igazolványt kap, melyről a szövetség törzkönyvet nyit. Minthogy e rendeletnek pontos megtartását s a kiküldésnek kivétel nélküli megtörténtét az alispán személyesen kívánja ellenőrizni, ennél fogva ezen igazolványokat maga is aláírja. A kiküldendő egyének nevei es foglalkozásuk előleges tájékozás végett a szövetség elnökségével ápril hó 20-ig közlendők, hol közelebbi felvilágosítások is nyerhetők.

— **Szökött inasok.** A tavasz — úgy látszik — az inasokra nézve is melegebb tájakra való költözködés ideje. A minap Kálóczy helybeli festő tanonca hagyta faképnél mesterét, tegnap meg Mészáros György selyem-utcai szabó inasa ugrott meg. A két jómadár holléte iránt a rendőri körökben általános az érdeklődés.

— **Vesztett eb.** A mult hetekben irtnak róla, hogy Pátkán egy veszett eb két embert s több állatot megmárt. A hatóság természetesen rögtön elrendelte az ebzárlatot. De hát az ilyen rendelet nem arra való, hogy be is tartásák. A többek közt Weisz Jenő pátkai kereskedő is szabadon engedte kóborolni a kutyáját. Vasárnap délelőtt Weisz az udvarában foglalatoskodott, midőn kutyája ráugrott és több helyen megharapta. Majd Weisz malacait felé futott s veszett dühében azokat is összemarta. A kutya azután elszaladt s azóta senki se látta. (Jó lesz Fehérvárott is vigyáznia) Weisz malacait természetesen rögtön le-bunkóztatta, ő pedig felment a Pas-eur-intézetbe, a hol most gyógykezelés alatt áll. Ez a lecke, melyet a kárvalott kereskedő a szabályrendelet be nem tartása folytán kapott, elég alapos. De ékes figyelmeztetésül szolgálhat másoknak is, a kik a hatósági szabályrendeletet csak írott malasztznak vélik. A hatóság legjobban teszi, ha érzékeny büntetéssel sújtja az ilyen könnyelmű embereket. (Amint ezt mult évben a székesfehérvári rendőrség meg is tette.)

— **A hárpia.** Ezt a megtisztelő kifejezést nagyon gyakran alkalmazzák bizonyos férjek, de senki sem használta oly szívesen, mint Weisz Adolf cecei lábtyú-művész. Hogy mennyire érezte e szónak igaz voltát, azt legjobban azzal bizo-

nyította be, hogy elhagyta életépárját s ujra megnőtült. Azonban pörül járt. — Pár hóval ezelőtt egyszer betoppant az elhagyott híves. A találkozás pillanata nem volt valami épületes, annyi bizonyos. De annál nagyobb baj is zúdult Weisz nyakába: törvényszék elé került. A székesfehérvári kir. törvényszék szombaton tartott főtárgyalása eredményeként a kétnejű embert 1 évi börtönre ítélte.

Az Egyházmegyeyi Könyvnyomdában egy jó házból való fiu tanulónak felvétetik.

Egy istálló, raktárhelyiség hozzátartozó padlással bármely órában kiadó Salétrom-utca 8-ik szám alatt.

Kárpitos butor-raktár.

Van szerencsém a n. é. községség b. tudomására hozni, hogy **kész kárpitos-munkákból** u. m. garnitúrák, ebédő-dívánok, ottománok stb. stb.

raktárt tartok

a Megyeház-tér 13. és Simor-utca 22. szám alatt.

Elvállalok továbbá mindennemű kárpitos és díszítő munkákat, valamint **szobák tapétázását**, ugyszintén a kiválasztott minta és rajz szerint megrendeléseket a legújtanosabb árban!

Feltétlen megbízhatóság, elsőrendű munkák.

Kiváló tisztelettel

Vida Elek

2965

kárpitos és díszítő. 57—51

Bodajkon Fehérmegyében egy villa 4 szobával, hozzá tartozó mellékhelyiségekkel azonnal eladó. Cim a kiadó-hivatalban.

HOFFMANN
TESTVÉREK

varrógép, mezőgazdasági gép,

bútor és kerékpárraktár.

Székesfehérvár, Vásár-tér

az igazságügyi palota átellenében.

Előnyös fizetési feltételek.

Géprészek is kaphatók.

5-4

Nyomatott az Egyházmegyeyi Könyvnyomdában, Székesfehérvárott.